

Prinsesje Zonnekind

Auteur: Anne Takens

Illustraties: Elly Hees

	L E E S							
L	Leeservaring							
	A	B	C	D	E	F	G	H
A	AVI							
	1	2	3	4	5	6	7	8 9
T	Thema							
	heksen							

Toegekend door KPC Groep te 's-Hertogenbosch

Genre: sprookje

Aanvulling op Leeslatthema's: strijd tussen licht en donker

Aantal bladzijden: 64

1 Korte inhoud

Er was eens een prinsesje. Ze heet Esmée. Ze woont in een kasteel met de koning en de koningin. De koningin heeft veel hoeden in verschillende kleuren die passen bij een bepaalde stemming. Als de zon schijnt, draagt ze haar gele hoed; als ze bang is, draagt ze een zwarte, enz. De koningin heeft het altijd druk, ze schrijft brieven, praat met de lakeien en ministers en met prinsen uit andere landen. De koning leidt een makkelijk leventje; hij hoeft geen brieven te schrijven of met lakeien en ministers te praten. Hij zit lekker in de tuin of helpt de tuinman. 'Het leven is kort, koningin! Je moet genieten!' roept hij tegen zijn vrouw.

Esmée voert de meeuwen. Ze spaart de veren en stopt ze in een gouden doosje. Elke avond wacht ze op Iwan. Hij is groter dan een meeuw en zijn veren hebben alle kleuren van de regenboog. Er zit zelfs een gouden veer tussen.

Op een dag hinkelt Esmée door het kasteel. Ze komt bij een kast met lange, ritselende rokken. Daar verstopt ze zich achter. Dan voelt ze de achterwand van de kast bewegen. Het is een deur die opengaat. Achter de deur bevindt zich een wenteltrap. Onderaan de trap is een zwart kamertje met een heks. Zij voorspelt dat het nacht zal worden, nacht voor altijd.

Esmée holt naar haar ouders. Ze schrikken van haar verhaal en vertellen over het bezoek van de heks toen Esmée pas geboren was. Toen voorspelde de heks dat Esmée kind van de nacht zou worden. De koning gaat ook naar de kelder om de heks weg te jagen, maar hij kan haar niet meer vinden.

Op een dag, midden in de zomer, barst er een hevig onweer los. Dit is het begin van de nacht van de heks. Alles en iedereen, ook Esmée valt in slaap. Maar Iwan komt naar Esmée en maakt haar wakker. Samen gaan ze op zoek naar de heks. Iwan laat de heks verdwijnen door haar aan te raken met zijn gouden veer.

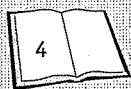
Teruggekomen bij het kasteel is alles en iedereen weer wakker. Iwan verdwijnt en komt nog maar één keer terug: om de gouden veer aan Esmée te geven.

2 Villa-aspecten

2a Inleidend tekstje

(De teksten met een grijze achtergrond komen uit het boek. De paginanummers staan erbij.)

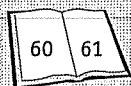
Prinsesje Zonnekind wordt ingeleid met de volgende tekst:

Dit verhaal is een sprookje. Eerst is het leven van de prinses zo mooi als een sprookje maar kan zijn. Dan ontdekt ze in het paleis een zwarte kamer en een heks. Ze wordt bang. Niemand luistert naar haar. Haar leven als een sprookje verandert. Loopt het sprookje goed af?

De lezers zullen bekend zijn met sprookjes. Sprookjesachtige elementen als heks, toverdrank, prinses en kasteel, zullen niet nieuw voor hen zijn. Ook een verhaal waarbij een nare voorspelling uitkomt, is hun mogelijk bekend. U kunt eventueel nog de volgende vragen stellen: Hoe zou het leven zo mooi als een sprookje kunnen zijn? Waarom zou ze bang worden? Wat zou een heks allemaal kunnen doen? Wat zou er kunnen veranderen in haar sprookjesleven? Lopen sprookjes altijd goed af?

2b Villa Alfabet

Taalkamer

Je leest over:

Torentjes die zo rood zijn als kersen in mei.

Een snavel die zo rood is als bloed
en ogen die van kristal lijken.

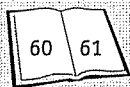
De tuin van het kasteel die net een droom is.

Esmée die zich als een poesje oprollt.

Doe je ogen eens dicht en stel je voor hoe de dingen eruitzien.

Anne Takens gebruikt in dit boek veel kleurensymboliek en beeldspraak. De zinnen in de Taalkamer zijn daar goede voorbeelden van. Door de opdracht wordt de lezer uitgedaagd om zich van deze beschrijvingen een voorstelling te maken. Laat de kinderen vertellen 'wat ze zien'.

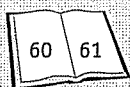
Misschien kunnen ze zelf zinnen bedenken waarin beeldspraak gebruikt wordt. U kunt ze helpen door de 'lege' structuur aan te bieden: 'zo ... als ...'

Toekomstkamer

Zou jij ook zo'n gouden veer willen hebben?

Esmée krijgt van Iwan de veer die ze altijd al wilde hebben. Zouden de kinderen ook zo'n veer willen hebben? Iwan gebruikt hem als toverveer. Wat zouden ze met zo'n veer willen doen? Kunnen de kinderen aangeven waar die gouden veer voor staat? Ook de veer is een voorbeeld van symboliek.

De 'even-alleen-zijn'-kamer

'Kliauw! Kliauw! Kra! Kra!

Het klonk vrolijk en droevig tegelijk.

'Ze lachten en huilden tegelijk.'

Hoe kan dat?

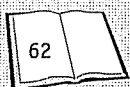
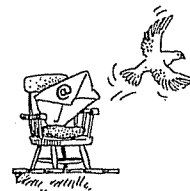
Snap je nu waarom de koningin haar gele én haar zwarte hoed op haar hoofd had?

(Kijk op bladzij 55.)

In deze fragmenten spelen dubbele gevoelens een rol. Het gekraai van de vogels is vrolijk (Esmée vindt vogels leuk), maar ze voorspellen ook het angstige vervolg. De gele en zwarte hoed staan voor vrolijkheid (de nacht is over en Esmée is terug) en angst/verdriet (Esmée is weg).

Lachen en huilen tegelijk, hebben de kinderen dat wel eens gedaan? Kunnen ze een situatie bedenken waarin dat gebeurt?

Anne Takens schreef aan de lezers van *Prinsesje Zonnekind* deze e-mail:

Toen ik zes was wilde ik al schrijfster worden, maar...

ik kon helaas niet naar school! Er was oorlog (de Tweede Wereldoorlog) en in onze school zaten soldaten. Thuis, in mijn kamertje, verzong ik verhaaltjes en beloofde mezelf dat ik die zou opschrijven, als ik alle letters had geleerd.

Zodra de oorlog voorbij was, mocht ik naar school. In groep zes schreef ik een boekje in een dik schrift. Ik noemde het: 'Snuffeltje, de wijze kabouter'.

Jammer genoeg is het schrift kwijtgeraakt, maar mijn droom om schrijfster te worden kwam toch uit.

Het sprookje over het prinsesje en de nachtheks heb ik geschreven omdat ik zo van de zon hou. Ik zou in een land willen wonen met veel zonneschijn en weinig regen. Ook heeft het sprookje te maken met oorlog. Oorlog is donker en vol gevaren. In mijn verhaal over het prinsesje en de heks lijkt het of het nooit meer dag zal worden. Maar dan komt de vogel Iwan. Hij verjaagt de boze heks en de zon komt weer op!

Anne Takens

Met de kinderen kunt u op de volgende manier over deze e-mail van Anne Takens praten:

Toen ik zes was wilde ik al schrijfster worden, maar... ik kon helaas niet naar school. Er was oorlog (de Tweede Wereldoorlog) en in onze school zaten soldaten.

Kan de lezer zich voorstellen hoe dat zou zijn om zes jaar te zijn en niet naar school te kunnen (maar wel te willen). En soldaten die in je school zitten! Misschien kunnen ze aan hun grootouders vragen of die ook zulke ervaringen in de oorlog hadden.

Zodra de oorlog voorbij was mocht ik naar school. In groep zes schreef ik een boekje in een dik schrift. Ik noemde het: 'Snuffeltje, de wijze kabouter'.

Als kinderen de mail beantwoorden kunnen ze misschien aan Anne Takens vragen om van dat verhaal van Snuffeltje alsnog een boekje te maken.

Ik zou in een land willen wonen met veel zonneschijn en weinig regen.

Welk land zou dat kunnen zijn? Waarom zou ze dat willen? Zou Anne Takens nog in Nederland wonen? Waarom wel/niet?

Hij verjaagt de boze heks en de zon komt weer op.

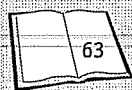
Valt de kinderen hier ook weer de tegenstelling op? Het sprookje heeft te maken met de zon en met oorlog, schrijft Anne Takens. Gelukkig zorgt de gouden veer ervoor dat de zon weer kan gaan schijnen.

2c Vragen naar aanleiding van de Villaatjes

Na de hoofdstukken 3, 5, 6 en 10 staan in het boek de Villaatjes afgedrukt. De vragen die daarbij horen en achter in het boek staan, zijn hieronder weergegeven.

Als u met de kinderen over het boek praat nadat ze het hebben uitgelezen, neem dan een selectie uit de vragen met hen door. Laat in eerste instantie de kinderen kiezen over welke vragen ze willen praten. Vraag dóór als er niet zo veel uitkomt. Vraag vooral weer naar eigen ervaringen en gevoelens in situaties die de kinderen zelf hebben meegemaakt.

U kunt er ook voor kiezen om de vragen meteen te bespreken als de hoofdstukken, waarop de vragen betrekking hebben, gelezen zijn.

Vragen na hoofdstuk 3, bladzij 21

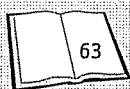
1 Je hebt gelezen wat de koning doet en wat de koningin allemaal doet. Wie zou jij willen zijn?

Er zijn opvallende verschillen tussen de koning en de koningin. De koning geniet van het leven ('Het leven is kort, koningin! Je moet genieten,' zegt hij op bladzij 13). De koningin is ernstiger en zorgt voor de staatszaken. De koning helpt af en toe de tuinman in de tuin. Wie zou de lezer willen zijn? Wat vinden ze van deze taakverdeling tussen koning en koningin?

- 2 Esmée gaat een kast in en ziet een wenteltrap. Ze gaat langzaam de trap af. Ze denkt: 'Ik ga terug', maar ze loopt toch door. Hoe komt dat en wat zou jij doen?

Esmée doet hier iets anders dan ze denkt. Spoor de lezer aan om te bedenken wat zij zouden doen. En kunnen zij zich een situatie voorstellen waarbij ze denken: 'ik doe iets niet', maar het toch doen? Of een situatie bedenken waarbij ze zeggen: 'ik zal het doen', maar het uiteindelijk toch niet doen?

Vragen na hoofdstuk 5, bladzij 34

- 1 Ken je een ander sprookje waarin iemand die kwaad wil, iets naars voorspelt?

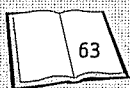
Het bekendste sprookje is natuurlijk Doornroosje. Kunnen de kinderen vertellen wat overeenkomsten zijn met Doornroosje en welke verschillen ze zien? Misschien vinden ze het leuk om Doornroosje eerst nog eens te lezen om daarna over verschillen en overeenkomsten met *Prinsesje Zonnekind* te praten.

- 2 Doen de koning en koningin in hoofdstuk 5 anders dan eerst?

Er treedt een duidelijke verandering in het gedrag van de koning en de koningin op. De koning wordt actiever: in zijn korte broek rent hij door de gangen van het paleis op zoek naar het zwarte kamertje. De koningin trekt zich terug: ze zet haar zwarte hoed op en glipt haar kamer in. Begrijpen de leerlingen de betekenis van de zwarte hoed? Kunnen ze bedenken waarom de koningin alleen wil zijn? En waarom de koning op zoek gaat naar het kamertje? Waarom doet de koningin dat niet?

- 3 Welke vreemde dingen kunnen er gaan gebeuren?

Deze vraag heeft de functie van vooruitblik: het stimuleert de lezer om vooruit te kijken en te voorspellen wat er zou kunnen gebeuren (met de kennis die de lezer heeft uit *Prinsesje Zonnekind* en kennis van verhaalstructuren van andere sprookjes).

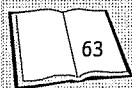
Vraag na hoofdstuk 6, bladzij 41

Aan welke woorden en zinnen in dit hoofdstuk zie je dat Esmée zich heel eenzaam en alleen voelt?

Mocht de lezer geen woorden en zinnen vinden, wijs dan op de volgende passage op pagina 40: Esmée zocht haar liefste knuffels, Muis, Beer en Konijn, maar ze kon ze niet vinden. Ze zocht haar liefste poppen, Lotte en Kwienie, maar ze waren er niet.

Haar vader sliep. Haar moeder sliep ook.
Lakeien, help! riep ze. Maar de lakeien gaven geen antwoord.
Wat doen de kinderen als ze zich eenzaam en verdrietig voelen. Zoeken ze dan ook hun knuffels op? Gaan ze kroelen met hun hond of poes?

Vragen na hoofdstuk 10, bladzij 59

1 Waarom zijn de letters op de bladzijden 40-50 wit?

Deze typografische vorm maakt het mogelijk om de nacht duidelijk te laten zijn in het boek. De witte letters maken de nacht nog zwarter doordat het contrast groter is. U kunt aan de kinderen vragen hoe de bladzijden eruit zouden zien zonder letters.

2 Vind je de woorden die hieronder staan goed bij Iwan passen?

vriend - redder - troost

Deze woorden passen op het eerste gezicht goed bij Iwan, maar door het stellen van de volgende vragen wordt de lezer mogelijk op andere gedachten gebracht.

Is Iwan een vriend? Komt hij steeds op bezoek? (Ja, maar aan het einde van het verhaal niet meer.) Geeft hij aan Esmée wat ze wilde hebben? (De gouden veer, ja maar pas aan het eind.) Kan Esmée met hem praten? (Nee, maar begrijpen ze elkaar toch?)

Is Iwan een redder? (Hij redt haar wel, maar is het niet (te) laat; de nacht is dan al begonnen.)

Troost Iwan haar? Wat doet hij dan? (Hij legt zijn rode snavel tegen haar wang, maar zijn aanwezigheid is ook al voldoende om haar te troosten.)

3 Waar denk je aan bij Zonnekind? En waaraan bij Nachtkind?

Mochten de kinderen niet op een antwoord komen dan kunnen er aanwijzingen gegeven worden, zoals: wat hoort bij Zonnekind en wat bij Nachtkind: vrolijk zijn, verdrietig zijn, slapen, bang zijn, eenzaam zijn, licht, donker? Laat ze kleuren bedenken die passen bij zon en nacht.

3 Extra verdieping

3a Praten over taal en gevoel

In het verhaal van Anne Takens wordt veel met kleuren gewerkt. In de Villa achterin *Prinsesje Zonnekind* wordt hier al aandacht aan besteed, maar u kunt dit nog op meer manieren doen:

De koningin heeft verschillende hoeden: welke hoed zouden de kinderen vandaag opzetten? En is de hoed nog van kleur veranderd tijdens het lezen van het verhaal? Welke kleur heeft de hoed nu het boek uit is?

Kijk ook eens naar de hoofdstukindeling op bladzij 3. Probeer aan ieder hoofdstuk een kleur te koppelen. Zet die kleuren eens achter elkaar en bekijk of je op die manier het verloop van het verhaal kunt volgen. Lukt het om bij iedere kleur ook een gevoel te noemen: blij, verdrietig, bang, enz.

Hebben kleuren voor de kinderen een speciale betekenis? Zijn er kinderen die bij een bepaalde gebeurtenis een kleur 'zien'? Wat is hun lievelingskleur? U kunt het gebruik van vaste kleuren bij bepaalde gebeurtenissen bespreken: zwart de kleur van de rouw, bloemen zijn vaak wit. Liefde wordt geassocieerd met rood: rode harten bij Valentijnsdag.

Laat de lezer nog eens kijken naar dit fragment:

Esmée ging op het gras liggen.
Ze rolde zich op als een poesje.
'Slaap maar...' fluisterde de nacht.
'Je moeder slaapt. Je vader slaapt.
Het kasteel slaapt. Alles slaapt.
En de meeuwen zijn weggevlogen.
Naar een land waar de zon schijnt.
En Iwan is ook weg
Hij komt nooit meer terug...'

Zo is Esmée kind van de nacht. Ziet de lezer de verschillen met haar als Zonnekind? De opsomming in het fragment benadrukt de eenzaamheid van Esmée. Vader en moeder slapen, de meeuwen zijn naar een land waar de zon altijd schijnt. En Iwan haar vriend, komt zelfs nooit meer terug. Het prinsesje blijft totaal verlaten achter.

De taal in *Prinsesje Zonnekind* ademt een bepaalde sfeer. De schrijfstijl van Anne Takens brengt dit teweeg. Bespreek met de kinderen enkele kenmerkende aspecten. U kunt hiervoor een selectie maken uit de volgende voorbeelden:

Het begin van de openingszin op bladzijde 5: 'Er was eens...' zet natuurlijk de toon al. De kinderen weten waarschijnlijk wel dat dit de traditionele openingszin van een sprookje is.

Op dezelfde bladzijde (en op veel meer plaatsen in het boek, laat de kinderen zoeken naar voorbeelden) wordt gebruik gemaakt van herhaling: 'Zeven torentjes had het kasteel en alle zeven waren ze rood. Zo rood als kersen in mei'. En: '...en haar moeder de koningin. De koningin had zeven hoeden'. Op bladzijde 6: 'Daar schreef ze lange

brieven met lange zinnen...'

Vraag aan de kinderen of ze kunnen vertellen wat ze van deze herhalingen vinden en welk effect ze op hen hebben. Laat de zinnen met herhalingen nog eens hardop lezen. Ervaren ze het ritme wat erdoor teweeggebracht wordt?

Een ander ritmeaspect is de afwisseling van langere met korte zinnen. Ook dit komt het best tot zijn recht als het hoorbaar wordt gemaakt. Dus: hardop laten lezen. Bijvoorbeeld de laatste 7 regels van bladzijde 6: twee lange zinnen, gevolgd door twee korte. Op bladzijde 9 regel 2 tot en met 8: twee lange zinnen, drie korte, gevolgd door weer een lange zin. Kunnen de kinderen dat ritme laten horen bij het hardop lezen?

Mooie zinnen op bladzijde 8 zijn: 'De meeuwen waren stoer en sterk. Ze roken naar de zee, naar vis en verre landen.' Wijs op 'stoer en sterk', 'vis en verre landen'. Misschien kunnen de kinderen zelf zulke allitererende woordparen bedenken. Laat ze op zoek gaan in het boek naar meer voorbeelden. Praat ook met hen over het verlangen dat spreekt uit de zin: 'Ze roken naar de zee, naar vis en verre landen'. Zo'n zin roept een hele belevingswereld op. Herkennen de kinderen dit?

Op bladzijde 14 wordt het eerste teken gegeven waaruit blijkt dat het goede leventje dat de koning, de koningin en het prinsesje leiden, wel eens kan veranderen. Laat de kinderen nog maar eens het stukje opzoeken waarin de koning zijn zegeningen opsomt en dan eindigt met '...Zo moet het altijd blijven.' Het gaat dan verder met: 'Dan knikte de koningin. Maar ze dacht aan lang geleden...' Wat dachten de kinderen toen ze deze zin lazen? Hebben ze bedacht dat het goede leven kon veranderen? Werden ze soms op het spoor gezet door de drie punten aan het eind van de zin?

Bladzijde 16. Hinkelen is leuk. Hinkelen doe je alleen als je je goed voelt. Heb je wel eens iemand die kwaad is, zien hinkelen? Dat Esmée het leuk vindt, blijkt uit haar antwoord aan de lakeien: 'Ik hinkel naar heel ver' (ook weer een alliteratie, evenals verderop op deze bladzijde: bakten en braadden).

Op bladzijde 18 en 19 wordt beschreven wat zich achter de wand van de kast bevindt. Hebben de kinderen de elementen opgemerkt die een griezelige sfeer oproepen? De vleermuis, het spinnenweb met een dikke kruisspin, de klamme en vochtige atmosfeer.

Nog enkele voorbeelden van taal waar u met de kinderen over kunt praten:

bladzijde 43: 'Ze keek omhoog naar de hemel. Hij was van zwart fluweel.'

bladzijde 43, 44: 'Wind, wind, waar ben je!' riep ze. Maar de wind hield zijn adem in. (Wanneer houdt je je adem in? Zou zelfs de wind iets spannends verwachten?)

3b Kennis van genres

Prinsesje Zonnekind is een sprookje. Bespreek met de kinderen alle sprookjeselementen die 'gevonden' kunnen worden? Zoals: de openingszin 'er was eens'; de heks; dingen die niet mogelijk zijn, maar toch gebeuren; de voorspelling van de heks bij de geboorte van het prinsesje; de toverhoed; toverdrankjes; de communicatie met dieren; het beeld

van de gouden veer; de overwinning van het goede in de strijd tussen goed en kwaad. Weten de kinderen met welke zin sprookjes eindigen? Hebben ze de vrije vorm herkend die Anne Takens heeft gebruikt (bladzij 58).

3c Praten over illustraties

Wanneer het kind het Boekprofiel heeft ingevuld, neemt u dit erbij. Vond hij/zij de tekeningen van Elly Hees goed passen bij het verhaal? Laat de kinderen vertellen waarom zij 'ja', 'weet niet' of 'nee' invulden. Vraag verder wat zij van de illustraties vinden, ook los van het verhaal. Spreekt de tekenstijl hen aan? Laat ze vertellen of de kinderen en situaties op de tekeningen 'levensecht' (realistisch) zijn. Zouden het ook foto's geweest kunnen zijn?

Kunnen ze vertellen hoe de illustrator tekent: veel lijntekeningen, veel ingekleurde vlakken, of een combinatie daarvan?

Vergelijk met de kinderen de tekeningen in dit boek eens met die in een ander boek. Zoek een boek uit waarin de illustrator een heel andere stijl van tekenen heeft. Laat de verschillen in tekenstijl benoemen. Let op zaken als grote lijnen – details, bijna alleen lijnen – vlakken, realistisch – schetsmatig, sfeer die de tekeningen oproepen, perspectief.

Bekijk samen met de kinderen de volgende illustraties en bespreek het volgende:

De omslagtekening: Is het toeval dat Esmée geel gekleurd is?

Bladzij 13: Hoe is de koning hier? Waardoor wordt dat duidelijk? De buik van de koning? Het tafeltje met het drinken? De onderuitgezakte houding van de koning?

Bladzij 20: Als je het verhaal niet kent, hoe weet je dan dat dit een heks is?

Bladzij 43: Kijk naar Esmée. Kun je zien hoe ze zich voelt?

Bladzij 52: Hoe kun je hier zien dat de nacht weer voorbij is? (Op deze bladzij staat geen tekening, maar de kinderen hebben natuurlijk al ontdekt dat de achtergrondkleur van de bladzij langzaam lichter wordt.)

4 Verwerking

Voor verdere verwerking is nog een aantal verwerkingsbladen opgenomen.

4a is het Boekprofiel.

4b geeft de keuze tussen een creatieve schrijf- of tekenopdracht.

4c is de brief aan de auteur.

4d tenslotte, is het titelblad.